Politiikkajohdonmukaisuuden edistäminen

Case: TEM ja kasvupolitiikka

Martti Myllylä

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta 23.5.2018

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Kestävän kehityksen toimintaohjelman (Agenda 2030) tavoitteet

- Tavoitteet yhteiskunnallisia, talouskasvu yksi muiden joukossa

Suomen sata uutta mahdollisuutta -raportti

- Teknologia mahdollistaa. Teknologian ”ylitarjontaa”?

TKID	Teknologiakori (uusi)	Matur.	Henkilöliikenne 1	Tavaraliikenne 2	Tavaroiden valmistus 3	Ravinto 4	Energia 5	Materiaalit 6	Rakennettu ympäristö 7	Vaihdanta 8	Etävaikuttaminen 9	Työn korvaus koneilla 10	Työ ja ansainta 11	Terveys 12	Toimintakyvyn avusteet 13	Havainnot ja tietäminen 14	Osaaminen ja sen näyttö 15	Elämykset 16	Turvallisuus 17	Yhteistyökyky 18	Tarkoituksellisuus 19	Valtarakenteet 20	**Kokonaispisteet**	**Tasoryhmä**
12	Neuroverkot ja syväoppiminen	5	10	10	5	10	3	3	5	10	5	20	20	10	5	20	10	10	5	5	5	20	955	****
28	Robottiauto henkilö- ja tavaraliikenteessä	5	20	20	0	3	5	0	10	10	5	10	5	0	10	5	0	5	20	3	3	0	670	****
6	Kuvantaminen ja paikannus	7	20	20	3	3	0	0	3	0	5	10	3	0	3	10	3	5	5	0	0	0	651	****
96	AI:n tekemä globaali työ	4	10	10	5	5	0	3	3	10	20	5	5	10	3	5	20	5	5	10	5	20	636	****
2	DNA-luenta ja kirjoittaminen (full genome)	7	1	3	0	20	0	10	0	3	3	0	0	10	5	20	0	0	10	0	5	0	630	****
70	Aurinkosähkön nopea kehitys	7	5	5	10	5	20	5	10	1	3	3	3	0	0	3	0	0	5	3	3	0	588	****
91	Kaupallisen alustatyön välittäminen	6	10	5	0	5	0	0	5	10	20	3	10	0	3	3	5	3	0	5	5	5	582	****
11	Puheentunnistus, puhesynteesi ja tulkkaus	6	3	3	0	3	0	0	3	10	5	5	10	3	10	5	5	5	5	10	5	3	558	****
16	Ympäristön reaaliaikainen 3D-hahmotus	6	20	20	10	5	0	0	5	0	1	5	0	0	3	5	0	5	5	0	3	3	540	****
5	Materiaalitutka - hyperpektrikamera	5	5	10	5	10	0	5	5	5	5	5	3	10	3	10	1	0	10	5	1	5	515	****

402

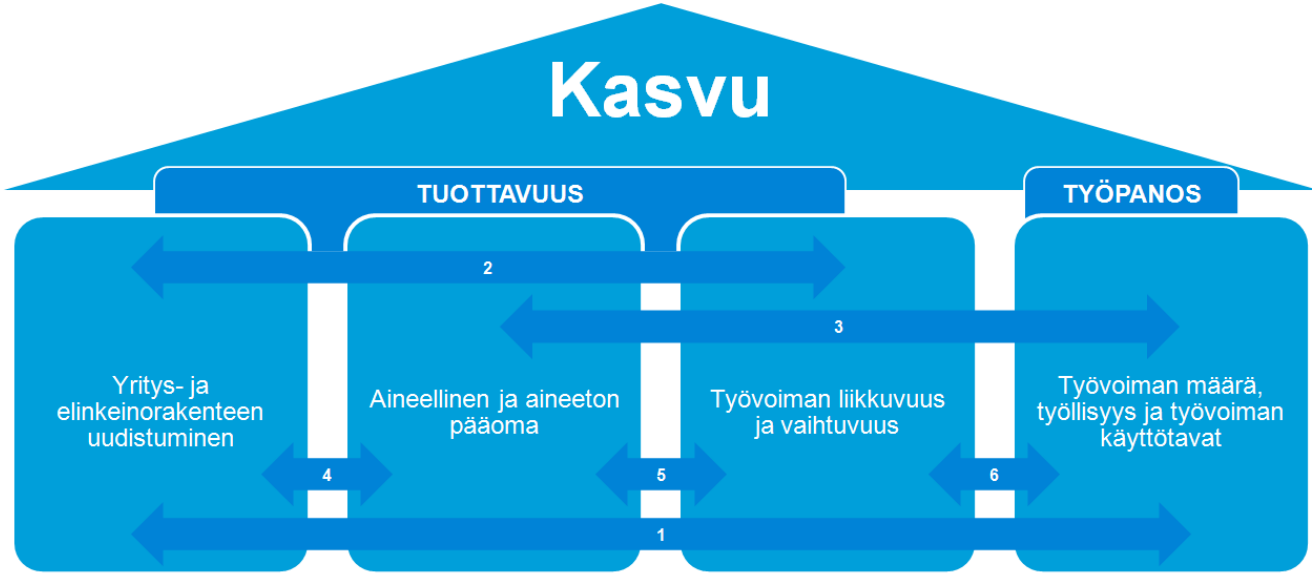
Kasvupolitiikan tavoitteena on kestävä talouskasvu

- Kasvupolitiikan tavoitteena on kansantalouden pitkän aikavälin kasvu.
- Talouskasvun kaksi kivijalkaa ovat tuottavuus ja työpanoksen määrä.
- Mitä pidempi aikaväli, sitä suurempi voi tuottavuuskasvun rooli olla; se voi hyvin pitkällä aikavälillä kasvaa paljon nopeammin kuin työpanos.
- Työpanoksen määrään on kuitenkin helpompi politiikalla vaikuttaa kuin tuottavuuden kasvuun.
- Työpanoksella silti merkittävä rooli potentiaaliseen kasvuun ja sitä kautta myös julkisen talouden kestävyyteen.

Kasvu =

TUOTTAVUUS x TYÖPANOS

Kasvua tukevat mekanismit

Kasvun osa-alueet vaikuttavat toisiinsa:

1. Mitä paremmin yrityksillä menee, sen parempi työllisyyden kannalta – mitä paremmin työvoimaa tarjolla, sen paremmat kasvuedelly yrityksillä on.
2. Luovan tuhon prosessin välttämätön edellytys on se, että työvoima siirtyy alueelta, ammatista, työpaikasta ja työtehtävästä toiseen - luova tuho ja yritysten uudistuminen tarjoaa mahdollisuuksia työvoiman liikkuvuudelle.
3. Aineellisen ja aineettoman pääoman uusiutuminen muuttaa työpanoksen käyttöä – työvoiman tarjonnan eri muodot asettavat reunaehtoja aineellisen ja aineettoman pääoman muutoksille.
4. Luova tuho ja yritysten uudistuminen kulkee käsi kädessä aineellisen ja aineettoman pääoman muutosten kanssa.
5. Aineellisen ja aineettoman pääoman muutokset edellyttävät työvoiman liikkuvuutta – työvoiman liikkuvuus edesauttaa sitä, että esimerkiksi osaaminen ja uuden teknologian hyödyntäminen leviävät.
6. Heikko työvoiman liikkuvuus pienentää osaltaan työvoiman tarjontaa ja liian vähäinen (efektiivinen) työvoiman tarjonta heikentää liikkuvuuden edellytyksiä.

Tuottavuuskehitys ratkaisee. Työpanoksen määrä silti tärkeä tekijä.

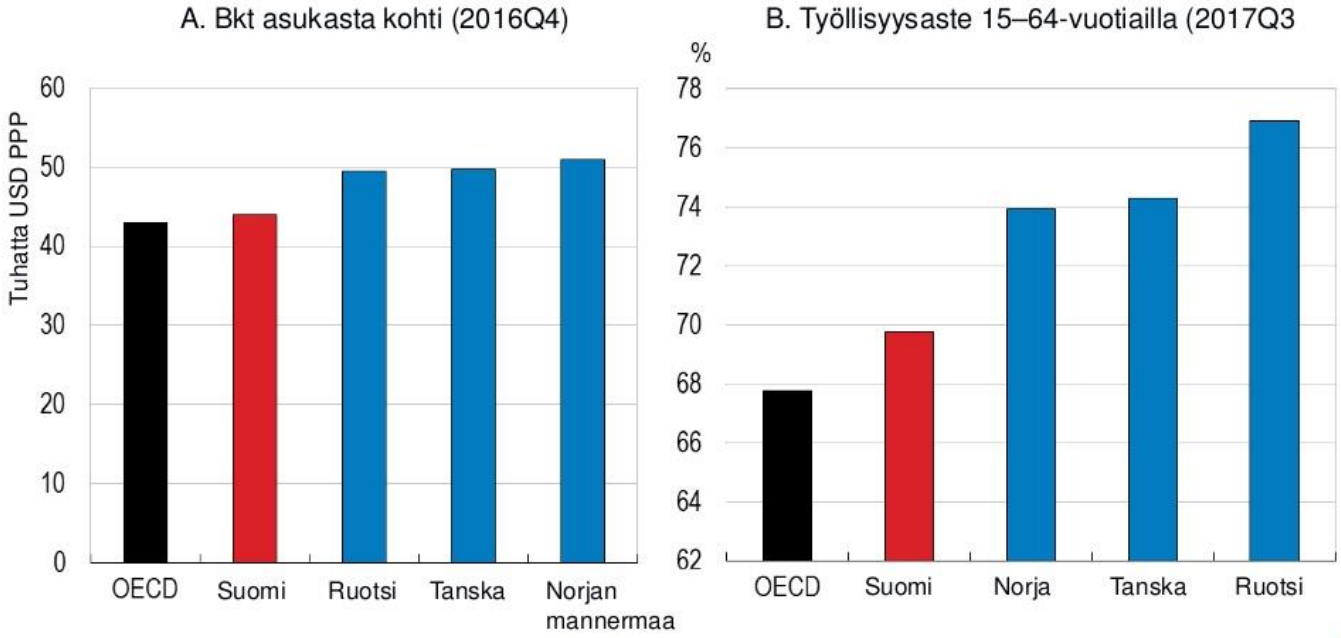
Kasvun haaste

Suomen on kasvettava seuraavan 10 vuoden aikana melkein **kaksi kertaa nopeammin** kuin Ruotsi, jotta saamme kiinni vuoden 2008 jälkeen syntyneen välimatkan.

Suomella kirittävää verrokkien suhteen
OECD maakatsaus 2018

Bkt asukasta kohti ja työllisyysaste ovat muita Pohjoismaita pienempiä

Lähteet: OECD Economic Outlook ja OECD Labour Force Statistics -tietokannat.

5

Kestävän kasvun agenda tavoittelee politiikkajohdonmukaisuutta

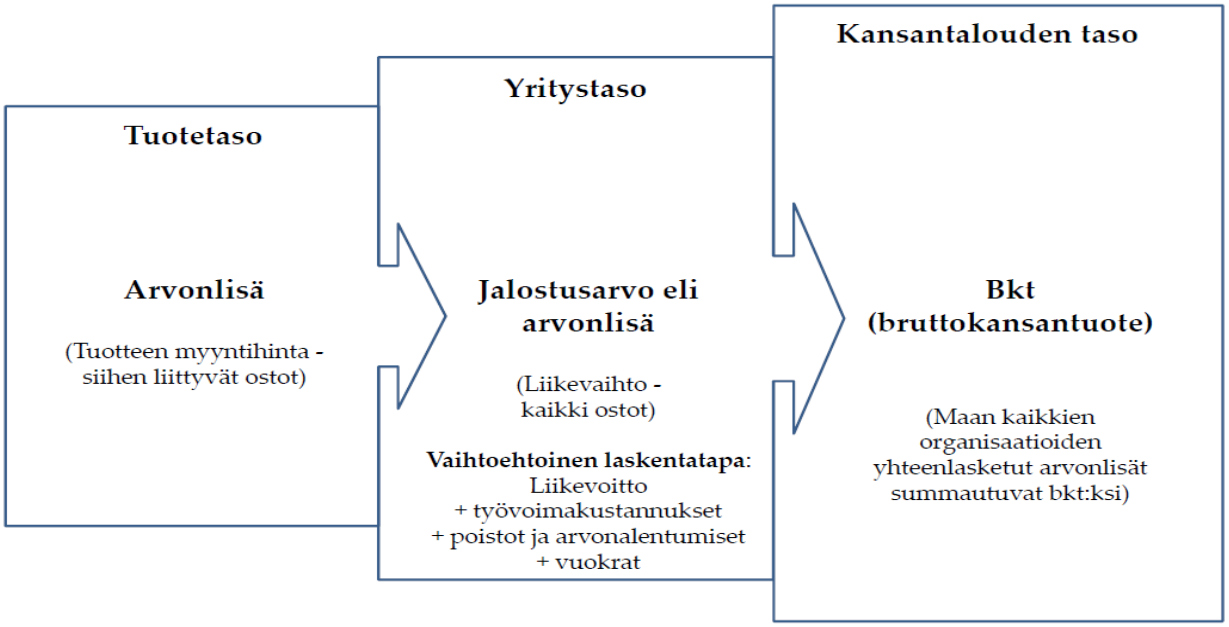
- Yrittää hahmottaa ja jäsentää talouskasvun kannalta merkittävät **vaikuttamisen alueet** (poliittisesti päätettävät, yhteiskunnallisesti vaikutettavat jne.).
- Laajasti. Kyse on TEM:n johdon toimeksiannosta mutta silti halutaan tarkastella yli hallinnonalarajojen. Käsitellään nyt myös valtioneuvostotasolla.
- Globaali toimintaympäristö hahmottaen ja oman talouden tila tuntien tunnistaen kasvun mahdollisuuksia.
- Kasvun agenda pyrkii nostamaan esiin kasvun kannalta merkittäviä asiakokonaisuuksia sekä osoittamaan sen mitä tiedetään ja toisaalta sen missä tiedon rajat tulevat vastaan.
- Agenda pyrkii yhteisen näkemyksen lisäämiseen. Tältä pohjalta nousee syötettä valmistelun käynnistämiseen erilaisia päätöksentekotilanteita varten. (Hallituksen toimintasuunnitelma, tujo-kierokset, ulkoinen vaikuttaminen jne.)
- Kasvu tapahtuu yrityksissä. Kasvun agenda haluaa virittää julkista sektoria palvelurooliin ja tunnistamaan sen missä sitä tarvitaan ja missä ei.
- Taustalla kasvuteorian (akateeminenkin) ymmärrys mutta niin, että säilyy riittävän konkreettisena asiakirjana politiikan suuntaamiseksi.

Mitä on talouskasvu ja miten se syntyy?

- Tiivistetysti talouskasvu syntyy tuottavuuden ja työpanoksen funktiona.
- Tuottavuus voidaan laskea työtuntia kohden kertyneenä jalostusarvona. Bruttokansantuote on sitä suurempi mitä enemmän yritykset synnyttävät jalostusarvoa.
- Jalostusarvo perustuu markkinakysyntään ja yrityksen hinnanasetantavoimaan.
- Vain korkean jalostusarvon kannattava yritys voi maksaa hyviä palkkoja ja investoida voittovarojaan myös tulevaisuuteen.
- **Globalisaatio ja teknologiatrendit muuttavat yritysten ansaintamalleja!**
- **Suomen kansantalouden kannalta oleellista, että on yrityksiä, jotka haluavat kehittää toimintojaan Suomessa, maksavat hyviä palkkoja ja toisaalta kotiuttavat voittovaroja. (Omistajuus ei ole triviaali kysymys.)**
- **Hidas vai nopea tuottavuuskehitys? Ekonomisti- vai innovaattorinäkökulma? Teknologia-aallot toistaiseksi toistuneet.**
- Pitkällä aikavälillä vain yritystoiminnan rahoittamana voidaan ylläpitää julkista sektoria, joka puolestaan osaltansa luo yritystoiminnalle edellytyksiä.
- Vain osaava ja aikaansaava työvoima mahdollistaa menestyvän yritystoiminnan. Vain kyvykäs liikkeenjohto mahdollistaa menestyksen.
- Kasvupolitiikan päähuomio kohdistuu siis yrityksiin ja työvoimaan unohtamatta kuitenkaan taustalla vaikuttavia rakenteita.

Tuotetasolta kansantalouden tasolle

Kuvio 2.1 Arvonlisät summautuvat bkt:ksi

Maan rajat ylittävät arvoketjut mutkistavat tilannetta. Kansallinen tietoisuus ja itsekkyys merkitsevät.

Kasvun agendan (1.0) teemat.

- 1. **Globaali toimintaympäristö** ja sen kehitys luovat puitteet yrityksille ja politiikalle
- 2. Tarvitaan jatkuvaa analyysiä **Suomen talouden tilanteesta** ja yritysten dynamiikasta
- 3. Kasvupolitiikan lähtökohta on talouden **horisontaalinen kilpailukyky** (sekä kustannus- että rakenteellinen, reaalinen kiky).
- 4. Suomen kansallista **kasvuvisiota** tulee kirkastaa, jotta osataan tehdä tarvittaessa myös oikeita strategisia valintoja.
- 5. Talouskasvua tukevan **palvelujärjestelmä** tarvitaan.
- 6. Kansallisen **innovaatiosysteemin sekä osaamisten ja kyvykkyyksien** laaja-alainen kehittäminen on kasvupolitiikan ydintä.
- 7. **Työpanoksen määrää** tulisi saada nostettua.
- 8. Elinkeinorakenteen muutos haastaa suomalaista **työelämää**.
- 9. **Energiapolitiikalle** asetetaan useita, joskus ristikkäisiäkin tavoitteita.
- 10. **Aluerakenteen ja muun infrastruktuurin** kehityksellä on vaikutusta talouskasvuun.
- 11. **EU-vaikuttamisen ja muun kansainvälisen vaikuttamisen** strategiaa tulee tarkastella myös kasvupolitiikan näkökulmasta.
- 12. **Julkisten resurssien** käytölle pitää olla kestävät perusteet.

Kestävän kasvun agendan (2.0) toiminnalliset kärjet

- **Rakennamme kasvua tukevaa toimintaympäristöä – työelämä ja toimivat markkinat keskeisiä (kustannus- ja rakenteellinen kilpailukyky)**
  - Valmistelemme elinkeinopolitiikan toimintamallia
  - Kirkastamme työmarkkinanäkemystämme
- **Panostamme osaamiseen, innovaatioihin ja uudistumiseen**
  - Uudistamme kumppanuusmallit, teemme kansallisia valintoja. Avainteemoja visio ja ohjelmallisuus.
  - Toteutamme valtioneuvostotason/hallinnonalarajat ylittävää innovaatiopolitiikkaa
  - Rahoituksen ja sen vaikuttavuuden vahvistaminen: lisäämme kannusteita ja riskinjakoa
- **Tuemme alueiden kasvua**
  - Otamme käyttöön kasvua tukevan toimintamallin alueilla
  - Edistämme kasvupalvelumarkkinoiden rakentumista
  - Jäsennämme kaupunkien roolia kasvun moottoreina
  - Laadimme ja toteutamme poikkihallinnollisen yrittäjyysstrategian
- **Hyödynnämme kaupallisesti energiamurroksen mahdollisuudet**
  - … suomalaiset vahvuudet hyödyntäen
- **Hyödynnämme Suomen pj-kauden kiinnittäen huomiota sisämarkkinoihin ja EU:n taloudellisiin ulkosuhteisiin**
  - Keskitymme EU-puheenjohtajuuskaudella mm. sisämarkkinoiden toimivuuteen (tunnistetaan sisämarkkinoiden pullonkaulat keskittyen erityisesti palvelutalouteen ja digitaalisuuteen).
  - Keskitymme myös EU:n taloudellisiin ulkosuhteisiin (EU:n maailmantaloudellisen roolin selkeyttäminen isona taustakysymyksenä)

Suomalaisen talouskasvun vision tulee innostaa

- Jatkamme **pohjoismaisena hyvinvointivaltiona**. Tämä edellyttää hyvää työllisyys- ja tuottavuuskehitystä.
- Rakennamme **kilpailukykyistä ja houkuttelevaa toimintaympäristöä** yrityksille ja työntekijöille. Kotimarkkinakilpailu edistää kasvua ruokkivaa rakennemuutosta.
- Käännämme ennakoidun **työn murroksen** mahdollisuudeksi uudistamalla työelämää ja sosiaaliturvaa.
- Tavoittelemme **monenkeskisen kansainvälisen sopimuspohjaisen maailmantalouden** kehitystä. Ajamme intressejämme tarpeen myös kahdenkeskisen yhteistyön keinoin.
- Kasvutarinamme on perustunut **maailmanmarkkinoiden muutoshaasteisiin vastaamiseen**. Pieni kehittynyt avotalous **ponnistaa olemassa olevista vahvuuksista**. Tavoittelemme tuottavuuden kasvua mm. teknologisen kehityksen, pääomakannan uusiutumisen (investoinnit) ja osaamisen kautta.
- Suomella on **kriittistä massaa** ja **valmiuksia** kansainväliseen kärkeen bio- ja mineraalitalouden, kone- ja metalliteollisuuden, kemianteollisuuden, sähkö- ja elektroniikkateollisuuden, kulkuneuvojen valmistuksen sekä nyt myös digitaalisen palvelutalouden aloilla. Talouden monipuolistuminen tapahtuu kehittyneissä avotalouksissa tyypillisesti entisten vahvuuksien ympärille. Tunnistamme uusia kasvumahdollisuuksia ja suuntaamme laaja-alaisesti politiikkatoimia vastaavasti.
- Hyödynnämme poikkeuksellisen hyvät ja monipuoliset teknologiset lähtökohtamme **digitalisaatiomurrokseen**. Tavoittelemme parempia liiketoimintakyvykkyyksiä. Tunnistamme globaalin kuluttajaliiketoiminnan valtavan mahdollisuuden.
- Tavoittelemme **energiamurroksen** kaupallista hyödyntämistä.
- Tuemme **alueiden erikoistumista** ja kansainvälistä kytkeytymistä vahvuuksiensa mukaisesti. Suuntaamme infrastruktuuri-investointeja vastaavasti.
- Avaamme **julkisten palveluiden markkinoita kilpailulle**. Tämä synnyttää taitavasti toteuttaen tuottavuusetuja, avaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia kansalaisten palveluita samalla parantaen. Tunnistamme erityisesti Sote-uudistuksen ja kehittyvien terveysteknologioiden ainutlaatuiset mahdollisuudet.

Kasvupolitiikka pähkinänkuoressa

Maailman muutosvoimat

- Globalisaatio
- Kestävä kehitys
- Väestön ikääntyminen
- Digitalisaatio
- Kaupungistuminen

Makrotalouden tasapaino

- julkisen talouden tasapaino
- inflaatio
- luottoluokitukset

Markkinat

- Tuote- ja palvelumarkkinat
- Työmarkkinat
- Rahoitusmarkkinat

- Uusien markkinoiden luominen
- Markkinoiden liberalisointi
- Toimintahäiriöihin puuttuminen

Osaaminen

- Korkeakoulut
- Tiede- ja elinkeinoelämän yhteistyö
- Teknologian levinneisyys
- TKI-panostukset (yksityiset ja julkiset)
- Ekosysteemin toimivuus
- Innovaatiot ja niiden käyttöönotto
- Aineeton arvon luonti ja jalostusarvon kehitys

Mahdollistava infrastruktuuri
ml. tie-, energia- ja digiverkot,
peruskoulu ja terveydenhoito,
toimivat instituutiot

Taustamateriaalia

TALOUS-KASVU JA HYVIN-VOINTI

Perusedellytykset

- Instituutiot
- Infrastruktuuri
- Makrotalous
- Hyvinvointi ja terveys

Markkinat

- Hyödykemarkkinat
- Työmarkkinat
- Rahoitusmarkkinat

Osaaminen ja innovaatiot

- Innovaatiot
- Yritysrakenteet
- Tekninen valmius
- Työn organisointi ja johtaminen
- Koulutus
- Perusopetus

Tuote- ja palvelumarkkinat

Uusien markkinoiden luominen ja markkinamahdollisuuksien tunnistaminen

- SOTE-palvelujen uudet markkinat
- Kasvupalvelut so. valtion yritys – ja työvoimapalvelujen markkinaehtoistaminen
- Maakaasumarkkinat
- Kestävän kehityksen markkinamahdollisuudet globaalisti

Markkinoiden liberalisointi

- Kilpailullisuusohjelma, energialähteiden välinen neutraliteetti
- Liikennekaari

Markkinoiden uudistaminen ja pelisäännöt

- Yritystuet ja niiden karsiminen
- Innovatiiviset julkiset hankinnat
- Kiertotalouden arvonlisä
- Alusta- ja jakamistalous, tekoäly

Työmarkkinat

Uusien markkinoiden luominen
- SOTE-palvelujen uudet markkinat
- Kasvupalvelut so. valtion yritys – ja työvoimapalvelujen markkinaehtoistaminen

Markkinoiden liberalisointi
- Piloteilla tuetaan yksityisen palvelutuotannon lisäämistä.
- Työttömien mahdollisuuksia aloittaa yritystoiminta työttömyysturvalla helpotetaan

Toimintahäiriöt ja uudistaminen
- Työttömät työnhakijat haastatellaan 3 kuukauden välein
- Kannustamme työttömiä aktiivisempaan työnhakuun ja yrittäjyyteen sekä päivittämään osaamistaan.
- Uudistamme työttömyysetuusjärjestelmää nopeaan työllistymiseen kannustuvaksi: työttömien velvollisuus ottaa vastaan tarjottua työtä ja osallistua palveluihin tiukentuu.
- Tuemme työvoiman alueellista ja ammatillista liikkumista.

Rahoitusmarkkinat

Uusien markkinoiden luominen

- Aineettomien investointien ja aineettoman arvonluonnin edistäminen
- Elinkaarirahoitusmallin hyödyntäminen julkisissa investoinneissa

Markkinoiden liberalisointi

- Pääomasijoitusmarkkinan kehittäminen ja valtion roolin määrittäminen (säädösympäristöön vaikuttaminen/mm. säätiöt ja yhteisöt)

Toimintahäiriöt ja uudistaminen

- Julkinen yritysrahoitus- ja yritystukijärjestelmä yksityistä rahoitusta täydentävänä. Jaetaan riskiä yksityisten rahoittajien kanssa ja katalysoidaan yksityistä rahoitusta markkinapuutealueilla.
- TEM-konsernin rahoitus- ja palvelutarjoomaa vs. markkinatarjonta
- Verokannustimilla yksityisiä sijoittajia sijoittamaan kasvuun.
- Valtion vienninrahoitusjärjestelmän kehittäminen ml. Finnveran kotimaan rahoituksen kehittäminen

Osaaminen

Hyvä korkeakoulujärjestelmä ja vahva tieteellinen osaaminen

Tiedeyhteisön ja elinkeinoelämän vuoropuhelu

Kasvumoottorit ja lippulaivainstituutit

Teknologian levinneisyys

Innovaatiot ja niiden käyttöönotto

TKI-panostukset ja oikea julkisen ja yksityisen panostuksen tasapaino

Ekosysteemit ja niiden toimivuus

Aineeton arvonluonti